

Hartmut Schustereit: Linkoliberalismus und Sozialdemokratie in der Weimarer Republik. Eine vergleichende Betrachtung der Politik von DDP und SPD 1919–1930. Geschichte und Gesellschaft: Bochumer Historische Studien. Pädagogischer Verlag Schwann, Düsseldorf, 1975. 296 s. DM 38.

I efterkrigstidens Tyskland har studiet af Weimarrepublikken været særdeles omfattende. Men fordi man i 20'erne søgte at finde 30'ernes forudsætninger – og det var det 3. rige, der var det helt dominerende problem – koncentrerede man sig i mange år om de elementer i 20'erne, der pegede mod periodens opløsning. I de senere år har der kunnet spores en tendens til at anskue perioden mere uafhængigt af den senere udvikling, og derved er tidligere oversete emner blevet behandlet bl. a. af nogle af de mange unge historikere, der har publiceret så talrigt i den sidste halve snes år.

Megen interesse har i tidens løb været koncentreret omkring det tyske socialdemokratiske stilling. Med udgangspunkt i de talrige studier af revolutionen 1918–19 har mange understreget SPD's højredrejning, forrådelser af revolutionen og accept af de gældende økonomiske og sociale forhold i landet, samt regeringssamarbejdet med borgerlige partier, støttet på hæren og embedsmændene. Man har heri set det grundlæggende træk i 20'ernes indenrigspolitiske udvikling. Men at se SPD som klasseforræder var vel kun en *samtidig* problemstilling på den yderste venstrefløj. I centrum af tysk politik stod snarere diskussionen mellem divergerende opfattelser hos socialdemokrater og borgerlige politikere.

Det virker derfor både forfriskende og væsentligt, at Schustereit i denne disputats anlægger en ny problemstilling. Han undersøger samarbejdet mellem SPD og partiet umiddelbart til højre derfor, det socialliberale DDP, og han gør det med særligt henblik på DDP's opfattelse af SPD. Hans resultat er, at så langt fra at forstå SPD som et parti, der har forladt sit program og er blevet borgerliggjort, ser de tyske demokrater deres opgave i at forhindre socialdemokraterne i at gennemføre deres socialistiske tanker og i stedet styre dem ind i et borgerligt samarbejde.

SPD er allerede grundigt behandlet bl. a. af forfattere som Wolfgang Abendroth, Waldemar Besson og ikke mindst Erich Matthias, og det er derfor naturligt, at Schustereit beskæftiger sig mest med DDP, for hvilket samarbejdet med SPD spillede den største rolle. Partiet så sig selv som formidler mellem SPD og de borgerlige partier, men ønskede samtidig at bruge den derved sikrede politiske indflydelse til at virkeliggøre sit eget socialliberale program. Partiet var en af arvtagerne efter den gamle liberale fraktion og nært knyttet til embedsstanden. Man vendte sig vel bl. a. derfor skarpt mod de socialdemokratiske forsøg på at sikre sig samfundsmæssig kontrol via politiske udnævnelser og så i det hele med betænkelighed på politiseringen af bureaukratiet efter 1919.

Schustereit, der har været gennem det omfattende materiale af partiarkiver, privatarkiver, memoarer, debatindlæg og den store sekundære bogmængde, har disponeret sin bog i to dele. Først gennemgår han SPD's og DDP's stilling til og optræden under en række væsentlige spørgsmål og situationer i Weimartiden. Revolution og fredsslutning, Kapp-Putsch, Ruhrspørgsmålet, præsidentvalget, flagspørgsmålet, fyrsternes affindelsessummer, embedsmændenes stilling og uddannelsespolitikken er hovedtemaerne, omend ikke alle lige grundigt behandlet. Dernæst følger, hvad forfatteren kalder en sammenlignende partianalyse. Heri omtales organisationsforhold, partiernes selvforståelse og opfattelse af hinanden samt årsagerne til DDP's store tilbagegang i perioden. I denne del af bogen, der benytter resultaterne fra første del, er der imidlertid ikke tale om nogen systematiseret gennemgang, og der inddrages ikke mere end punktvis elementer fra den efterhånden ganske betydelige teoretiske litteratur om partipolitik og -struktur.

Bogens værdi ligger følgelig ikke i særlig grad på den mere abstrakte partianalyse

felt, men den er nyttig, fordi den fremdrager nyt materiale og nye synspunkter både om DDP og om vilkårene for parlamentarisk samarbejde i 20ernes Tyskland.

Carsten Due-Nielsen

Axel Bolvig: Billeder – sådan set. Gyldendal, København, 1974. 103 s. Kr. 46,00.

Portræt af et årti: Danmark i 30erne. Ved Axel Bolvig, Vagn Skovgaard-Petersen og Jørgen Zeeberg. Gyldendal, København, 1975. 72 s. Kr. 34,50.

At beskæftige sig med billeder i historieundervisningen er ikke noget nyt. Hidtil har man imidlertid savnet en lettilgængelig indføring i de problemer, benyttelsen af billeder rejser. Bolvigs hæfte, der udgør grundbogen i en planlagt serie, søger »at opstille nogle retningslinier for en metodisk og kildekritisk behandling af billeder som historisk kildemateriale«. Hæftet gennemgår med støtte i ca. 100 gengivelser af malerier, tegninger og fotografier en række elementære problemer ved kildebennyttelsen, og det indeholder tillige nogle rimelige indledende overvejelser over kildebegrebet, semiotik og kommunikation. Hovedsynspunktet synes at være, at billeder er meddelende, præget af menneskelig, kunstnerisk, indsats og primært kan bruges til bestemmelse af deres ophavssituation, men sekundært tillige kan indeholde kognitive elementer, som historikeren kan benytte sig af, såfremt han ønsker at anvende billederne som kilder til forståelse af deres motiver. Der gøres udmærket rede for de mange begrænsninger, historikeren må pålægge sig, især ved brug af overvejende »kunstneriske« billeder, men da hovedvægten lægges på ældre billeder, og hæftet koncentrerer sig om enkeltbilleder og ikke rummer uddybede overvejelser over billeders repræsentativitet eller deres brug som illustrationsmateriale, kunne man nok ønske et supplement til denne iøvrigt prisværdige »håndsrækning til alle, der ønsker at forstå den spændende billedverden«.

Hæftet om Danmark i 30erne indeholder ca. 125 billeder, overvejende fotografier, men også tegninger, plakater og enkelte tekststykker. Det er forsynet med en indledning og inddelt i 4 afsnit om henholdsvis det nære miljø, arbejdspladsen, kulturlivet og det politiske liv. Teksten til hvert afsnit giver en kort beskrivelse af udviklingen og nogle forbehold m.h.t. billedernes benyttelse som kilder. Til de fleste billeder føjes en kortfattet tekst med kommentar til motiv og proveniens eller med historiske oplysninger, der i øvrigt stedvis synes nok så vigtige kilder som de billeder, de er knyttet til. Som helhed forekommer billederne vældig interessante, og teksten er veloplagt og letlæst.

Sammenhængen mellem grundbogen og hæftet om 30erne er ikke umiddelbart gennemskuelig. Medens grundbogen understreger vanskelighederne ved at bruge billedernes kognitive elementer, forestiller forfatterne til hæftet om 30erne sig, at læseren skulle kunne blive i stand til »at vurdere, hvilke træk i billedmængden der synes så repræsentative, at de kan bidrage til en velbegrunnet opfattelse af 1930erne«. Læseren skal nemlig »gennem så mange enkeltiagttagelser som muligt danne sig et helhedsbillede af 30ernes Danmark; han får nok brug for at hente supplement fra skriftlige kilder, men skarphed i iagttagelse og kombination kan dog bringe ham langt med billedstoffet«.

Forfatterne er klar over, at det helhedsbillede, læseren kan danne sig, er præget af deres udvalg af billeder og tilhørende tekster, og at hæftets billeder dermed – sådan set – er en illustration til deres opfattelse af 30ernes karakteristiske træk snarere end til 30erne selv. F. eks. mener forfatterne, at det er vigtigere at bringe billeder af det, som adskiller 30erne fra andre perioder, end at vise det typiske, og bl. a. gengiver de følgelig en række billeder af den nyeste arkitektur, men ikke af almindelige huse, og de undlader at illustrere en række kulturelle institutioners aktiviteter, bl. a. fordi »deres indsats i dette årti